



УДК 811.111'04

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1\(31\)-162-178](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-1(31)-162-178)

Бернацька Світлана Михайлівна кандидат філологічних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України, доцент кафедри української мови, літератури та культури, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-3029-2396>

Конопленко Наталія Анатоліївна кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов імені Якіма Яреми, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-6594-4171>

Деміхова Світлана Василівна викладач кафедри гуманітарних наук, Інститут психологічної підтримки персоналу Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-6088-6195>

УКРАЇНСЬКА МОВА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ МОВНОЇ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті досліджується специфіка впливу глобалізації на українську мову, зокрема, представлений процес збереження мовної спадщини в умовах мовної інтернаціоналізації. Проаналізовано ризики, які виникають внаслідок поширення міжнародних мов та культурних впливів на українську мову. У роботі розглядаються можливості та виклики, які виникають перед українською мовою у контексті зростаючої глобалізації. Визначено шляхи збереження та розвитку української мови в умовах сучасного світового співтовариства.

Стаття розглядає важливе питання збереження української мовної спадщини в умовах мовної інтернаціоналізації та глобалізації. Автор аналізує процеси, які відбуваються в мовному середовищі України, зокрема, вплив глобалізаційних тенденцій на розвиток української мови. У статті приділено увагу щораз більшій ролі міжнародних мов, що, з одного боку, сприяє розвитку міжкультурної комунікації, а з іншого – може призвести до зменшення мовного різноманіття та загрози для мовної ідентичності.



Окремо розглядаються аспекти мовної інтернаціоналізації, які включають використання англійських термінів та запозичень, що набувають широкого поширення в усіх сферах життєдіяльності. Автор акцентує увагу на важливості адаптації української мови до нових реалій, зокрема, шляхом створення нових термінів та збереження національної специфіки в умовах глобального впливу.

У статті також підкреслюється необхідність підтримки української мови на всіх рівнях : в освіті, медіа, культурних і державних інституціях. Окрему увагу приділено ролі української мови в наукових та технологічних сферах, де важливо забезпечити її адаптацію до сучасних вимог, не знижуючи її статусу як мови культури та ідентичності.

Автор пропонує конкретні заходи щодо збереження української мови в умовах глобалізації, серед яких заохочення вивчення та використання української мови, створення мовних курсів, розвиток мовної політики, сприяння підтримці мовних стандартів у технологіях і мас-медіа. Висвітлено також вплив інтернет-простору на мовну ситуацію та важливість збереження мовних особливостей у цифровому середовищі.

Стаття є важливим внеском у дискусію про мовну політику в умовах глобалізації та інтернаціоналізації і наголошує на необхідності збереження мовної спадщини як основи національної ідентичності.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, мовна спадщина, українська мова.

Bernatska Svitlana Mykhailivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language, Honored Worker of Education of Ukraine, Literature and Culture National Technical University of Ukraine “Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-3029-2396>

Konoplenko Nataliia Anatoliivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of the Ukrainian and Foreign Languages named after Yakima Yarema, Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-6594-4171>

Demikhova Svitlana Vasylivna Lecturer at the Department of Humanities, Institute of Psychological Support of Personnel Hetman Petro Sahaidachnyi National Ground Forces Academy, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-6088-6195>



UKRAINIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION: PRESERVATION OF LINGUISTIC HERITAGE IN THE CONDITIONS OF LINGUISTIC INTERNATIONALIZATION

Abstract. The article explores the impact of globalization on the Ukrainian language, specifically the process of preserving linguistic heritage in the context of linguistic internationalization. It analyzes the risks arising from the spread of international languages and cultural influences on the Ukrainian language. The paper discusses the opportunities and challenges faced by the Ukrainian language in the context of growing globalization. It identifies ways to preserve and develop the Ukrainian language within the modern global community.

The article addresses the important issue of preserving Ukrainian linguistic heritage in the context of linguistic internationalization and globalization. The author analyzes the processes occurring in the linguistic environment of Ukraine, particularly the influence of globalization trends on the development of the Ukrainian language. Special attention is given to the increasing role of international languages, which, on the one hand, facilitate intercultural communication, and on the other, may lead to a reduction in linguistic diversity and pose a threat to the language identity of smaller languages, including Ukrainian.

The article also discusses aspects of linguistic internationalization, including the use of English terms and borrowings that are becoming widespread in all spheres of life. The author emphasizes the importance of adapting the Ukrainian language to new realities, particularly through the creation of new terms and the preservation of national specificity amid global influence.

Furthermore, the article highlights the need to support the Ukrainian language at all levels: education, media, and cultural and governmental institutions. Particular attention is given to the role of the Ukrainian language in scientific and technological fields, where it is crucial to ensure its adaptation to modern demands without diminishing its status as a language of culture and identity.

The author examines specific measures for preserving the Ukrainian language in the context of globalization, including encouraging the study and use of Ukrainian, creating language courses, developing language policies, and promoting the maintenance of language standards in technology and mass media. The impact of the internet on the linguistic situation and the importance of preserving linguistic features in the digital environment are also discussed.

This article makes an important contribution to the discourse on language policy in the context of globalization and internationalization, emphasizing the need to preserve linguistic heritage as the foundation of national identity.



Keywords: globalization, internationalization, linguistic heritage, Ukrainian language.

Постановка проблеми. Українська мова, яка по праву вважається однією з найстаріших мов у світі, відіграє важливу роль у формуванні культурного та ідентичного ландшафту України. Однак, в умовах поширення глобалізації та мовної інтернаціоналізації, виникають питання щодо збереження української мовної спадщини та її значення у сучасному світі. Одним з ключових аспектів збереження української мови є сприяння вивченню українського слова та його популяризації серед молоді. Поглиблене вивчення української мови в навчальних закладах, організація мовних курсів для іноземців, створення мовних онлайн-ресурсів – все це сприяє збереженню та розвитку української мови у світі. З іншого боку, важливо також зберегти унікальність української мови в контексті глобалізації. Запозичення слів та виразів з інших мов може збагатити мовну культуру, але одночасно загрожує збереженню її автентичності та унікальності. Тому важливо знайти баланс між відкритою позицією до інших мовних впливів та збереженням своєї унікальної культурної спадщини. Українська мова в контексті глобалізації є важливим символом культурного та мовного різноманіття. Її збереження та розвиток в умовах мовної інтернаціоналізації вимагає постійного стеження, розвитку мовних програм та підтримки національної мовної самодостатності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема глобалізації привернула увагу численних вчених, філософів та науковців (А. Панарін, Б. Ажнюк, Т. Возняк, В. Радчук та ін.), і з кожним днем вона набуває все більшої популярності, відкриває нові аспекти та взаємозв'язки.

Останні дослідження і публікації присвячені проблемам мови та комунікації в аспекті глобалізації культур [1], комунікаційній культурі в умовах глобалізації та її впливу на формування іміджу країни [2], міжкультурній комунікації в контексті глобалізації та її впливу на самовизначення українців [3] та ін.

Мета статті – представити місце української мови в контексті глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Збереження мовної та культурної самобутності є важливим завданням для кожного суспільства. В умовах глобалізованого інформаційного простору та постійних міжкордонних впливів це стає особливо складним викликом. У сучасних умовах події, які відбуваються, не можна назвати глобалізацією в повному розумінні цього слова, бо одні держави отримують зиск від входження до глобалізаційних процесів, а інші – навпаки страждають від цих обставин.

Процеси глобалізації на межі ХХ–ХХІ ст. почали розгортатися більш інтенсивно й прискорено і справляти потужний різнобічний вплив глобалізації на всі аспекти людського життя, включно з економікою, політикою, культурою, мовою, освітою, моральними і духовними цінностями індивідів і суспільства тощо, а також впливати на міжетнічні та міжконфесійні відносини. Вона спричиняє глибинні зміни у типах і способах діяльності, у способах взаємодії людей, а також у міжкультурному та міжособистісному спілкуванні. В результаті цих процесів всі сфери життя пристосовуються до швидкого обміну інформацією і отримують нові якості. Глобалізаційні процеси, згідно з більшістю досліджень, є багатонаправленими та суперечливими, з потенціалом для виникнення конфліктів. Вони здатні створювати кризи, оскільки призводять до розривів у різних аспектах життя людей, як у часі та просторі, так і в їхній індивідуальній свідомості. До того ж, щораз більша глобалізація в культурному просторі, акцентує увагу на різноманітті культур, сприяє змінам не тільки всередині окремих культур, але й у їх взаємодії. Глобалізація визначається, як процес розвитку економічної та політичної взаємозалежності між країнами та регіонами світу, що досягає такого рівня, коли виникає необхідність створення єдиного світового правового середовища та глобальних органів для економічного й політичного управління [4].

Глобалізований світ зазвичай описується як простір, в якому національні економіки взаємодіють, фінансові системи стають міжнародними, а потужні транснаціональні корпорації набирають все більшого значення. У такому світі формується спільний набір орієнтацій, очікувань і цілей, притаманних усім людям, незалежно від їх національної, соціокультурної чи конфесійної приналежності. Таким чином, глобалізація є складним процесом, який поєднує в собі діалектику тотожності та відмінностей, універсалізму та партикуляризму. Сучасні процеси глобалізації встановлюють загальні рамки, в яких цивілізації, регіони, національні держави та бездержавні народи створюють свою історію та ідентичність. Охорона місцевих традицій і особливостей також є частиною цього глобального явища. Зі зростанням глобалізації та усвідомленням її суперечностей акценти у теоретичному обговоренні зміщуються від ідеї єдності та уніфікації до розуміння необхідності збереження різноманіття у глобалізованому світі. Для визначення цієї особливості глобального світу Р. Робертсон пропонує термін «глокалізація», що поєднує процеси гомогенізації та гетерогенізації. Ці доповнювальні тенденції можуть бути в контексті різних ситуацій як сумісними, так і конфліктними. Це ще більше підсилює суперечливість процесів глобалізації.



Глобалізаційні процеси також мають зворотний вплив на прискорення розвитку новітніх інформаційних технологій, широкомасштабне розширення технічних можливостей. Сучасна інформатизація суспільства значно впливає на мовну реальність. Всі її компоненти: мовні суб'єкти, характер та методи мовної комунікації – зазнають змін, з'являються нові мовні ігри з унікальними кодами і субкодами, нові способи створення та обробки текстів, а також нові форми дискурсів, такі як чати, форуми тощо. У зв'язку з цими трансформаціями виникають нові виклики для мовної освіти.

Щодо змін, які відбуваються із мовними суб'єктами, то вони поширюються на індивідуальному і на груповому рівнях, де перехрещуються і підсилюють одне одного. Усі трансформації мовних суб'єктів пов'язані з появою так званого «віртуального співтовариства». Його утворюють ті користувачі Інтернету, для яких комп'ютерні інформаційні технології виступають не лише засобом для вирішення проблем, а й перетворюються на засіб життєдіяльності в цілому й конституують новий спосіб життя – життя в Інтернеті [5], [6], коли численні аспекти особистого життя переносяться у віртуальну реальність як нову символічну сферу особистісних і суспільних взаємин.

Мовна й культурна глобалізація створює нестійку ситуацію, в рамках якої постає питання про необхідність розв'язання протиріччя між можливістю поглинання мовного й етнокультурного різноманіття світу всесвітньою мовою й домінуючою культурою й необхідністю збереження мовного й культурного різноманіття етнокультурних ідентичностей.

За оцінкою багатьох дослідників, глобалізація є, по суті, сучасною формою неокolonізації. Підстави для такої оцінки дійсно існують, адже глобалізація – це процес соціальних змін, у рамках якого людські спільноти поступово інтегруються у глобальну соціальну систему, що спричиняє ускладнення та загострення проблем транскультурної комунікації між локальними суспільствами з різним культурним походженням. У новій «світовій спільноті» виникають нові форми та механізми соціокультурного самовизначення особистості, незалежно від її фізичного місця перебування індивіда в соціокультурному просторі, а також і без врахування його первинної належності до національно-культурної спільноти, територіального місця індивіда в просторі сучасного світу. Становлення нового «світового суспільства» супроводжується і формуванням нової «глобальної культури». Але існує все-бі́льш реальна загроза, що така «глобальна культура» стане не стільки засобом збагачення окремих культур у ході їх рівноправного діалогу, бо використовує для цього можливості нових комунікаційних та інформаційних технологій, а й буде тиражувати

продукти масової культури американського зразка й перетворювати локальні культури в безлику, масову, тотально уніфіковану «культуру». Внаслідок такої експансії втрат зазнають усі культури без винятку. Так, наприклад, етнічні культури, позбавляючись своєї національної специфіки й генетичної укоріненості в соціокультурному ґрунті, асимілюються. Зникає стійке сприйняття основних архетипів, на яких базується культурна ідентичність народу, його духовно-ціннісні устої та звичаї – те, що визначає унікальність етносів. Посилення динамізму та відкритості соціокультурних процесів на локальному рівні часто веде до руйнування і фрагментації історично сформованих структур «життєвого світу», що супроводжується виникненням масового явища соціально-культурної «безпритульності». В результаті цього атомізований індивід виявляється «витиснутим» у єдине транс-культурне поле реальності, іноді навіть всупереч своїй волі. Глобальні інтернаціональні структури, які швидко розвиваються у фінансовій, політичній та культурній сферах, впливають на життя людей навіть у найвіддаленіших частинах світу, що призводить до загострення регіональних етнічних та релігійних конфліктів. Втративши звичну самоідентичність, індивід починає «приміряти» ідеологічно нав'язану псевдо-ідентичність.

Отже, під впливом процесів глобалізації сформувався новий інформаційно-комунікативний простір, який викликає зміни, насамперед у культурній (зокрема й освітній) та соціальній сферах. Культурна глобалізація має, безумовно, і позитивні моменти, про які вже згадувалося вище, але, водночас, вона становить реальну загрозу для продуктивного розвитку людської цивілізації і культури. В глобалізованому світі етноси не стільки збагачують один одного, скільки демонструють тенденцію до взаємопоглинання; культури не стільки реалізують нові імпульси для саморозкриття, самовдосконалення, скільки зазнають загрози нівелювання; країни не коеволюціонують, а уніфікуються. І, на відміну від економіки, де поєднання розрізаних зусиль дає ефект емерджентності та сприяє зростанню, сфери життя, зокрема культури, в яких відмінності мають самоцінність, деградують.

Отже, глобалізований світ стає цілісністю, основні елементи якої відрізняються взаємозалежністю. Така взаємозалежність світу не обов'язково має призвести до його уніфікації і гомогенізації, а може поставати і як спільність відмінностей, тобто єдність у різноманітності. Але таке збереження культурної різноманітності значною мірою залежить від того, як буде побудована культурно-освітня політика держави, наскільки адекватно в її межах буде вирішене питання мовної освіти як засобу формування і відтворення національно-культурної ідентичності. І тому потрібна розробка нових підходів і теорій щодо ролі освіти, зокрема, й мовної освіти у зміцненні можливостей існування в новому світі зі збереженням усього культурного різноманіття для нащадків.



У глобалізаційному контексті під діалогом культур зазвичай мають на увазі взаємодію західних та східних культур; причому, під останньою не обов'язково розуміють конкретно індійську, китайську, арабську чи японську культури тощо, і, навіть, не їхню сукупність, яка відрізняється від західної культури. У визначенні "сходу" в контексті діалогу культур ймовірно мається на увазі абстрактна "незахідна культура". Така абстракція гармонійно вписується у класичну концепцію діалогу «ми/вони»; іншими словами, класичне мислення іде за схемою «теза – антитеза – синтез»: у цьому контексті концепція діалогу вказує на протистояння тези заходу та антитези абстрактного «сходу».

Особливістю культурної ситуації у сучасному світі є поглиблене зближення народів планети, що створює можливості для діалогу між культурами, а також виникнення глобальних проблем, які загрожують існуванню людства і які можна вирішити лише за допомогою колективних зусиль представників усіх культур. Глобальна загроза виступає причиною для діалогу між культурами, але й своєрідною «мовою» цього діалогу, що об'єднує його учасників та підкреслює їхні спільні риси. Цей етап розвитку цивілізації супроводжується революційними технологічними змінами, які зумовлюють економічні, соціальні та політичні трансформації. Процес глобалізації характеризується цілою низкою різноманітних аспектів і сторін:

економічна глобалізація (розповсюдження економічних моделей, вироблених в країнах Заходу, на інші регіони світу);

2) політична глобалізація яка поширює принципи західної демократії, які передбачають суверенітет особи щодо суспільства і держави, право вибору тощо. Особливе значення має культурна глобалізація – створення спільних форм і структур, що забезпечують комунікацію між індивідами, групами та між індивідом і групою в усіх культурах світу.

Незважаючи на різні оцінки наслідків процесів культурної глобалізації, одним із найбільш суттєвих із них, дослідники визнають становлення глобального культурного простору й виникнення глобальної культури. Цей процес є об'єктивним і відбувається на основі узагальнення культурних цінностей, які стають спільними для всіх світових культур в результаті активізації процесів культурного взаємообміну. Це в свою чергу поглиблює культурний саморозвиток й взаємозбагачення через засвоєння іншого культурного досвіду, зокрема, й за допомогою нових інтернет-технологій. Причому, спільні цінності глобальної культури не співпадають повністю із загальними цінностями світової культури. Узагальнення найкращих здобутків національних культур має визнання і значення поза межами конкретної культури. Спільні ж цінності глобальної культури визнаються



наднаціонально значущими у власно культурному сенсі і універсальними для світової цивілізації з точки зору потреб і перспектив її подальшого існування і розвитку.

Комунікація – це процес взаємодії людей за допомогою знакових механізмів, де мова грає ключову роль і тісно пов'язана із світоглядом, який формується в певній культурі. Мова модифікує внутрішній стан людини через знаки, які орієнтовані на людину. Це викликає одну з основних проблем культурної глобалізації, де культура представляє собою повідомлення через тексти та спільні реалії. Прагматичний аспект культури полягає в зв'язках між знаковою системою та реальністю, які слідує канонам і нормам, засвоєним традиційними носіями цієї культури. Лінгвістична глобалізація – це процес визначення та закріплення мови для міжнародного спілкування і відбувається на тлі глобалізації економіки, політики та культури. Із розширенням транскордонної комунікації виникає проблема вибору мови, яка буде використовуватися для цієї взаємодії.

Збільшення кількості спеціалізованої лексики завдяки лексичним інтернаціоналізмам полегшує професійне спілкування між фахівцями різних країн. Їхнє поширення в різних мовах свідчить про те, що вони мають міжнародне значення. Інтернаціональні терміни асимілюються та адаптуються в системі національної мови до її морфологічних, фонетичних і орфографічних особливостей [7]. Їхня особливість полягає в тому, що вони є одиницями лексичної системи кожної конкретної мови та одночасно – частинами мовного союзу, який має інтернаціональні риси. У лінгвістиці існують кілька принципів класифікації інтернаціональних елементів: за способом їх запозичення та за вибором джерела запозичення. Наведемо класифікацію типів міжнародних лексичних одиниць та інтернаціоналізмів за способом їх запозичення:

1) слова, які мають спільні значення, вимову, написання і мотивацію, тобто інтернаціоналізми з однаковою структурою словотворення або змістом;

2) слова, основи та морфеми, які поєднуються за схожістю значення, вимови та написання;

3) слова, які мають спільне значення, вимову і мотивацію, але різне написання;

4) слова, морфеми та словосполучення, об'єднані спільним значенням, написанням і мотивацією при різній вимові;

5) слова, основи та морфеми, які мають спільне значення та вимову, але різне написання і мотивацію;

6) слова, об'єднані спільним значенням та схожим написанням при різній вимові і мотивації;

7) слова та форми, які поєднуються схожістю значення і мотивації.



Будь-яка власне національна лексична одиниця може стати інтернаціональною, якщо поняття, яке вона виражає, стає міжнародним. Наприклад, терміни, пов'язані з авіацією, часто походять від французьких, німецьких або англійських термінів, що зумовлено екстралінгвістичними факторами їх виникнення. Так, слово *to eject* (фр. *Éjecter* – викидати) в українській мові закріпилось як *ежектувати*, *to pilot* (фр. *Piloter* – вести літак) перетворилося на *пілотувати*, *to damp out* (oscillation) (нім. *Dämpfen* – гасити) набуло форми *демпферувати*, а *to park* (англ. *Park* < лат. *Parcus* – відгороджене місце) стало *паркувати*. В іншому прикладі поєднуються *to feather* (англ. *Feather* – пір'я) і *barrage* (фр. *Barrage* – загородження), що перетворюється на *флюгерувати* та *баражувати* відповідно. Наприклад, літак може *баражувати* в зоні очікування протягом тривалого часу, з огляду на можливість заправки в повітрі.

Інакше кажучи, культура становить комплекс мов, які використовуються для опису фізичних, соціальних та економічних аспектів реальності, а також для опису цих мов самостійно. З цього випливає, що глобалізація з точки зору культури означає створення системи символів, яка може описувати всі можливі фізичні, економічні та соціальні реалії всіх суспільств, задіяних у процесі глобалізації. Основною загрозою в цьому контексті є можливість втрати індивідуальності та унікальності різних культур, що зумовлено втратою самоідентичності носіїв цих культур і розмиванням їх культур. Поява нової «глобальної мови», яка охоплює всі окремі культури як їх «підмножини», породжує питання про взаємовідносини між глобальною мовою та її «підмножинами» щодо обсягу та змісту.

Якщо глобальна культура розвиватиметься на основі спільних властивостей людської природи, які притаманні всім людям лише через їх приналежність до виду *homo sapiens*, то з цієї перспективи буде важко відрізнити представників різних культур. До того ж, ці відмінності стануть незначними, адже ті, хто вважають себе «громадянами світу», будуть сприймати свої національні та культурні особливості як другорядні для їхньої самоідентифікації. Це, без сумніву, зменшить ймовірність виникнення міжгрупових конфліктів (релігійних, етнічних, національних тощо), але водночас ускладнить комунікацію, адже універсальними темами для взаємодії стануть лише базові людські потреби, що позбавить людство можливості спілкуватися на глобальні теми – етичні, естетичні, релігійні та інші. Таке ставлення до проблеми ставить перед нами важливе питання – питання «базису перекладу». Коли ми переводимо текст, наприклад, з німецької на українську мову, то зазвичай замінюємо на українські еквіваленти німецькі слова та вирази.

Однак ця еквівалентність базується на наявності спільних для німецької та української культур реалій, способів мислення та інших знакових структур, які сформувалися в результаті розвитку в подібних історичних умовах та постійної комунікації. Це забезпечує існування спільних денотатів у слів і виразів різних мов [8, с.47].

Коли постає необхідність встановити відносини еквівалентності між культурами, які розвивалися незалежно одна від одної в різних умовах і без будь-яких контактів, то пошук спільного базису, який би об'єднував їхні мови та уявлення про світ, стає серйозною проблемою. Однак, можна визначити певні шляхи вирішення цієї проблеми. Під час розвитку інтеркультурного діалогу в кожній цивілізації формуються структури та механізми, які дозволяють налагоджувати зв'язки з іншими культурами та легше засвоювати їхні цінності. Водночас, саме в цьому процесі з'являються передумови для створення спільного фундаменту для кроскультурної взаємодії. Можна сказати, чим більше культура є залученою до інтеркультурної комунікації, тим краще вона здатна до діалогу, оскільки в цьому процесі вона збагачується, частково запозичуючи зміст від інших, а частково створюючи нові форми для більш ефективної взаємодії між цивілізаціями. Люди завжди говорили і говорять різними мовами.

Мова – це інструмент комунікації і формування світу, в якому існують люди, що говорять цією мовою. Щоб зрозуміти, як особливо кожна мова відображає або навіть створює свій світ, досить поглянути на такі базові слова, як «я», «ти», «нас», «хто», «так», «ні», «жінка», «чоловік», «зірка», «вода», «ніч», «земля». Кожне з цих слів має свій унікальний зміст у кожній мові, і таких важливих слів є біля трьохсот. Вони складають основу кожного «світу мови», в якому ми живемо. Сьогодні, коли ми стаємо свідками інформаційної революції, роль слова стає важливішою, ніж будь-коли раніше. Однак, кожна мова є унікальною. У світі існує близько 6 000 мов, половина з яких зосереджена на території Нової Гвінеї, тоді як більшість людей спілкується лише п'ятьма або шістьма мовами. Втім, кожна з цих мов створена на базі унікального «світу». Проте кількість цих мовних світів невпинно скорочується, що веде до зменшення ареалу людського існування. Мови завжди зникали, але сьогодні темп їх вимирання значно зріс і становить до 10 мов на рік. З одного боку, людство активно розвиває найбільш поширені мови, і інформаційний бум прискорює появу нових мовних форм. З іншого боку, ми втрачаємо не лише багатство значень у рідкісних мовах, але й цілі мовні світи. Мова, яка не представлена в інтернет-просторі, фактично втрачає своє місце у сучасному світі. Наприклад, слово «Інтернет» (вже вкорінене як «інтернет») призводить до створення численних термінів, що змінюють синтаксис



мови : інтернет-видання, інтернет-газета, інтернет-журналіст, інтернет-ресурси, інтернет-магазин тощо.

Глобалізаційні процеси не оминули і українську мову, викликаючи певні зміни. Запитуємо себе : який рід і число має безвідмінковий новотвір «мас-медіа»? Його граматики є вторинним знаком ЗМІ. Часто ми чуємо та пишемо : «українські мас-медіа», значно рідше – «мас-медіи» (так само, як бітли, блюзмени). В англійській мові, звідки походить це слово, вплив латини поступово слабшає, і форма множини стає «mediums». Мовна суміш і переважає чоловічого роду в запозичених іменниках затуманюють значення категорії роду, що призводить до непорозумінь; наприклад, коли чуємо, що у родині «люблять один одного», хоча повинно бути «одне одного». Відмінок поступово втрачає свою силу – на перший план виходить аналітизм. Ці зміни стали результатом процесів суржикізації в болгарській, македонській і англійській мовах, де, зокрема, порядок слів у реченні був колись значно вільнішим завдяки граматичним закінченням. Для точного визначення певних понять часто необхідне повне запозичення термінів. Наприклад, нещодавно в економіці з'явилися нові терміни, такі як : 1) маржа (margin) – різниця між цінами, курсами та ставками; 2) ф'ючерси (futures) – вид цінних паперів на деривативних біржах; 3) брендинг (branding) – процес просування бренду на ринок; 4) девіація (deviation) – відхилення; 5) маркетинг (marketing) – діяльність, спрямована на задоволення потреб через обмін; 6) ваучер (voucher) – документ, що підтверджує право на послугу чи товар; 7) бонус (bonus) – премія або додаткова знижка. Окрім того, з'явилися нові професії, що позначаються запозиченими термінами : менеджер (manager), супервайзер (supervisor), дистриб'ютор (distributor), мерчандайзер (merchandiser). У сучасному бізнес-середовищі також виникло слово «хед-хантер» – термін, що буквально означає «мисливець за головами», і позначає людину, яка шукає нових перспективних працівників; слово історично пов'язане із традиціями корінних народів Америки. Слово «фрік» (freak), наприклад, використовують для позначення людей, що виглядають дещо дивно або є ексцентричними. Друга категорія запозичень – змішані, коли один або кілька компонентів складаються з елементів двох мов, як, наприклад : бізнес-пропозиція, конференц-зал, зірка шоу-бізнесу. У таких випадках одна мова сприймає лексичні одиниці іншої, не порушуючи структуру власної мови. Кожне слово несе в собі певну кількість формальних варіацій, і при переході між мовами запозичені терміни адаптуються до варіативності мови-реципієнта. Тому нові слова мають відповідати нормам української мови. З запозичених іменників можна утворювати похідні слова, наприклад : мерчандайзинг – мерчандайзинговий; маркетинг – маркетинго-

вий; рекрутинг – рекрутинговий. Приклад: мерчандайзингові заходи, маркетингові дослідження, рекрутингові агентства. Іменники змінюються за відмінками і мають форму множини, як у виразах: управління маркетингом, робота маркетолога, менеджери, аттачменти (додаткові матеріали – тести, фото, музичні файли, відеокліпи). Коли в певній журнальній публікації слова байк, байкер і байкерський згадуються 25 разів, а мотоцикл і мотоцикліст – жодного разу, це чітко демонструє, що ці терміни використовуються як гіпнопедичні інструменти для маніпулювання свідомістю.

На сторінках газети «Україна молода», яка чутливо реагує на мовні тенденції і активно їх формує, з'являються такі терміни, як піарник і піарщик для позначення спеціаліста по зв'язках з громадськістю. З цього видання ми також дізнаємося, що в Києві існує PR-клуб, а в «Могилянці» працює кафедра PR. Крім того, у столиці функціонує компанія «Юкрейніан соціолоджі сервіс» (ймовірно, Українська соціологічна служба), а для її директора, за припущенням експертів, організовані бігборди (рекламні панно, стенди), встановлені директором з розвитку бізнесу холдингу «Відео Інтернешнл Київ».

Сьогодні ми можемо говорити про світ, який перебуває у стані взаємозалежності. Глобальна взаємозалежність стала об'єктивною реальністю, адже обмін інформацією відбувається в різних напрямках: соціокультурному, технологічному, між державою та цивільним суспільством. Ігнорувати ці процеси вже неможливо. [8, с.49]. Ігнорування існування інших культур означає заперечення власної індивідуальності, яка закріплена природою і розвивається через еволюцію. У світлі прогресу технологій, нових наукових досягнень і зростання взаємодії між культурами, запозичення з інших мов є неминучим. Це дозволяє зробити висновок, що нові лексичні одиниці збагачують мовний запас і підпорядковуються граматичним, словотвірним і фонетичним нормам мови.

Збереження мовної спадщини української мови в умовах мовної інтернаціоналізації є важливим завданням для українського суспільства. Мовна інтернаціоналізація – це процес посилення впливу міжнародних мов, який може призвести до втрати мовної ідентичності та культурних особливостей. Для збереження української мови необхідно вжити певні заходи. По-перше, важливо підтримувати та наполягати на використанні української мови у всіх сферах життя – освіті, ЗМІ, робочому спілкуванні тощо. Також потрібно розвивати українську мову як мову науки та техніки, щоб вона могла відповідати вимогам сучасного світу. Крім того, важливо заохочувати громадян вивчати і використовувати українську мову через організацію мовних курсів та інших освітніх заходів. Не менш важливо



активно протидіяти явищам, які сприяють асиміляції та втраті мовної спадщини. Збереження української мови в умовах глобалізації вимагає спільних зусиль усіх складових суспільства – від органів влади і освітян до рядових громадян. Тільки так можна забезпечити майбутнє української мови та культури в цілому.

Значно складніше й більш неоднозначно вирішується питання про взаємовідносини державної мови й мови меншин. Питання вивчення мов меншин в школі наразі є актуальним в цілому світі. Під час таких обговорень висуваються різні аргументи за і проти викладання мовами меншин в школі. Наведемо ці аргументи так, як їх узагальнила А.В. Лактіонова [9, с. 99-100] : Аргументи на користь :

1. Рідна мова дитини, як мова викладання, сприяє майбутній успішності дорослого. Мова більшості при цьому має вивчатися як загальний предмет. Рідна мова – кращий інструмент викладання, особливо на молодших рівнях освіти. Дитина спочатку має навчитися читати й писати рідною мовою, і тільки потім іншою.

2. Уповільнення пізнавальної здатності дитини через відсутність освіти рідною мовою. Для повноцінного розвитку дитина має отримати деяку («порогову») освіту материнською мовою. Оскільки зазвичай мови меншин не мають високого престижу, у дитини немає особливих стимулів вдосконалювати володіння мовою надалі, і задача школи – зацікавити й переконати дитину вивчити рідну мову.

3. Викладання рідною мовою є важливою умовою для повноцінного розвитку особистості та формування позитивного образу себе.

4. Навчання рідною мовою допомагає дитині легше адаптуватися та пережити культурний шок, який вона може відчувати при вступі до школи.

5. Викладання рідною мовою сприяє повному розвитку мовних здібностей дитини, що є основою для ефективного освоєння мови більшості.

6. Викладання рідною мовою дитини допоможе уникнути лінгвістичної та культурної асиміляції. Адже саме мова є основою групової ідентичності.

7. Визнання мов і культур меншин сприятиме створенню рівноправних і гармонійних стосунків між етнічними групами та суспільством загалом. Посилення ідентичності меншин допоможе уникнути розподілу суспільства та запобігти мовним конфліктам.

8. Залучення до суспільного життя ізольованих груп населення (мешканці гірських районів, кочівники і т.п.). Отримання освіти рідною мовою поступово надасть їм можливість отримати освіту й мовою більшості; і, таким чином, залучить їх до суспільного життя.

Аргументи проти викладання мовами меншин :

1. Єдина культурна ідентичність населення країни забезпечується тільки тоді, коли всі громадяни отримують освіту однією мовою.

2. Досягнення політичної і соціальної єдності. Поліпшення положення мовних меншин передбачає формування їх політичної ідентичності, що створює загрозу політичній єдності країни.

3. Якщо діти меншин і їх батьки хочуть забезпечити гарантоване соціально-економічне майбутнє, вони мають прагнути отримати освіту мовою більшості. Це надає їм можливість набути відповідну кваліфікацію і роботу.

4. Мовна ситуація є складною, і мета налагодити викладання мовами всіх меншин є недосяжною в принципі, в т.ч. з економічних причин.

5. Багато батьків – представників меншин – негативно ставляться до отримання освіти дітей їх рідною мовою.

6. Діти помічають в школі, що мова викладання не співпадає з мовою спілкування їх батьків; це активізує проблему використання діалектів на тлі поширення літературної (писемної) мови.

7. Освіта мовами меншин штучно утримує дітей в соціально небажаному або навіть пригніченому положенні.

Очевидно, що більшість аргументів «за» і «проти» викладання мовами меншин в школі співпадають за змістом, що засвідчує їхню неоднозначність і ускладнює вирішення цього аспекту мовної проблеми.

Збереження української мовної спадщини в умовах мовної інтернаціоналізації є важливим завданням для збереження національної ідентичності та культурної самобутності. Наведені нижче приклади підкреслюють важливість активного процесу збереження української мови в умовах її інтернаціоналізації, що дозволяє зберегти культурну самобутність та мовну спадщину нації :

Створення нових термінів. В умовах інтернаціоналізації з'являються нові глобальні явища (технології, бізнес-процеси), і українська мова адаптує запозичення, створює нові терміни, зберігаючи при цьому свою унікальність. Наприклад, замість прямого запозичення англійського терміна "manager", українська мова використовує варіанти «менеджер» або «керівник».

Адаптація міжнародних слів до української фонетики та граматики. Міжнародні терміни адаптуються до мовних норм української мови, зберігаючи свої значення, але при цьому набувають українських орфографічних та граматичних форм. Наприклад, слово "фейк" або "мем" стало частиною української мови, зберігаючи своє значення, але набуваючи української форми.



Популяризація українських еквівалентів. Важливою частиною збереження мовної спадщини є створення і просування українських еквівалентів міжнародних термінів. Наприклад, замість використання іноземного слова "споживчий кредит" можна використовувати "кредит для споживачів". Це сприяє збереженню та зміцненню мовної ідентичності.

Збереження традиційних елементів культури в медіа та освіті. В умовах глобалізації необхідно активно впроваджувати українську мову в медіа-простір, освітні та культурні проекти, щоб не втратити власні традиції. Наприклад, в українських ЗМІ активно використовуються терміни, що відображають національні особливості, а в освітніх програмах – наявна термінологія, яка зберігає зв'язок з історією та культурою України.

Розвиток літературної мови в контексті сучасних тенденцій. Одним із важливих аспектів є розвиток української літературної мови у відповідь на глобальні мовні зміни. Відновлення зацікавленості українською класикою та сучасною українською літературою сприятиме збереженню традиційної мовної спадщини та її інтеграції у сучасний глобальний контекст.

Висновки. Аналіз теоретичних досліджень проблем глобалізації показав, що більшість науковців позначають її як складну комплексну проблему, з якою зіткнулося людство в процесі глобалізації, – це культурна різноманітність світу й загроза його національно-мовно-культурної уніфікації.

Лінгвістична глобалізація перетворює мовну реальність на нову мовну гіперреальність. У цій гіперреальності триває інтенсивна конкурентна боротьба між мовами, які мають позатериторіальне поширення, особливо серед тих, які набули статусу світових мов. Вони прагнуть не лише зберегти свої сфери впливу, а й розширити їх, захоплюючи нові території, часто у статусі другої іноземної мови в регіоні. Однак, на сьогодні у цій боротьбі немає визначеного переможця. Більшість експертів схиляються до думки, що жодна національна мова не зможе стати єдиною глобальною міжнародною допоміжною мовою. Резюмуємо шляхи збереження та розвитку української мови в умовах сучасного світового співтовариства :

1. Пропаганда використання української мови у медіа та освіті : посилення на україномовні джерела новин, фільми, музику тощо.

2. Підтримка україномовних інтернет-ресурсів та соціальних мереж : сприяння українським онлайн-спільнотам та платформам.

3. Активне залучення молоді до вивчення української мови : організація культурних заходів, конкурсів, мовних курсів.

4. Збереження та підтримка української мови в українських спільнотах за кордоном : створення мережі підтримки та сприяння вивченню мови.
 5. Підтримка української мови у міжнародному контексті : рекламування української мови як важливої складової культурного розмаїття світу.
- Важливо пам'ятати, що українська мова – це не лише засіб спілкування, а й ключовий компонент національної самосвідомості та ідентичності.

Література:

1. Дрейчук О. В., Ільченко О. А. Мова та комунікація в аспекті глобалізації культури. *Молодий вчений*. 2023. № 1.1(113.1). С. 10–13.
2. Кошелева О. Б., Кравчук О. А., Цисельська О. В. Комунікаційна культура в умовах глобалізації та її вплив на формування іміджу країни. *Питання культурології*. 2021. Вип. 38. С. 287–300.
3. Красівський О. Я., Красівський Д. О. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізації та її вплив на самовизначення українців Закарпаття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2020. № 1. С. 8–13.
4. Возняк Т. *Семантичний простір мови. Тексти та переклади*. Харків: Фоліо, 1998.
5. Abbas N. The posthuman vie on virtual bodies. *CTHEORY*. 1999. Vol. 22, № 1–2 ; Review 49, 99/05/25. URL: <http://www.ctheory.com>.
6. Turkle S. *Life in the Screen: Identity in the Age of the Internet*. London: Weidtnfeld & Nicolson, 1996. 347 p.
7. Усова І. В. Запозичення та інтернаціоналізація в процесі формування англійських авіаційних термінів. *Том 31 (70)*. № 2, ч. 2. 2020. С. 249–253.
8. Семігінівська Т. Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства. *Вісник СумДУ. Серія філологія*. 2007. Т. 2, № 1. С. 45–49.
9. Лактіонова А. В. Соціолінгвістика: генеза і розвиток проблематики досліджень. *Практична філософія*. 2021. № 4. С. 92–102.

References:

1. Dreychuk, O. V., & Pchenko, O. A. (2023). Mova ta komunikatsiia v aspekty hlobalizatsii kultur [Language and culture in aspects of globalization]. *18olio*.
5. Abbas, N. (1999). The posthuman view on virtual bodies. *CTHEORY*, 22(1–2). Retrieved January 20, 2025, Retrieved from: <http://www.ctheory.com>
6. Turkle, S. (1996). *Life in the Screen: Identity in the Age of the Internet*. London: Weidtnfeld & Nicolson.
7. Usova, I. V. (2020). Zapozychennia ta internatsionalizatsiia v protsesi formuvannia anghlomovnykh aviatsiinykh terminiv [Borrowing and internationalization in the process of forming English aviation terms]. *Tom 31 (70)*, 2(2), 249–253.
8. Semihynivska, T. H. (2007). Vplyv hlobalizatsii na movu yak aspekt kultury suspilstva [The impact of globalization on language as an aspect of society's culture]. *Visnyk SUMDU. Seriiia filolohiia*, 2(1), 45–49.
9. Laktionova, A. V. (2021). Sotsiolinhvistyka: Henesa i rozvytok problematyky doslidzhen [Sociolinguistics: Genesis and development of research issues]. *Praktychna filozofiiia*, (4), 92–102.